

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

LBI.410.023.03.2016

P/16/043

03173916

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok

T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33

lbi@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/16/043 – Nadzór nad transportem i ubojem zwierząt gospodarskich
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontroler	Tomasz Suchowierski – główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBI/96/2016 z 9 listopada 2016 r. Janusz Zawirski – główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBI/107/2016 z 21 listopada 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1-4)
Jednostka kontrolowana	Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Wysokim Mazowieckiem, ul. Przechodnia 4, 18-200 Wysokie Mazowieckie (dalej: „PIW” lub „Inspektorat”) (dowód: akta kontroli str. 5)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Sławomir Wolejko – Powiatowy Lekarz Weterynarii ¹ (PLW) (dowód: akta kontroli str. 5)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonej nieprawidłowości, działania PLW w zakresie przestrzegania przepisów o ochronie zwierząt gospodarskich w transporcie i uboju. W latach 2014-2016 (I półroczu) PLW poprzez regularne kontrole podmiotów zajmujących się przewozem, obrotem i ubojem zwierząt rzetelnie sprawował nadzór nad przestrzeganiem ochrony zwierząt w trakcie załadunku i rozładunku oraz w rzeźniach. Prawidłowo wywiązywał się też z obowiązku prowadzenia rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną oraz terminowego przekazywania do Głównego Lekarza Weterynarii² informacji o tych podmiotach i sprawozdań z nadzoru weterynaryjnego. Nie podjęto jednak żadnych działań wobec części rolników niewywiązujących się z obowiązku zgłoszenia uboju zwierząt na potrzeby własne.

NIK zwraca też uwagę na nieegzekwowanie wymagań formalnych dotyczących wniosków podmiotów o objęcie ich działalności wymaganym nadzorem weterynaryjnym, nieweryfikowanie wymagań weterynaryjnych podczas ubojów gospodarskich i realizowanie w niewielkim zakresie współpracy z Inspekcją Transportu Drogowego przewidzianej w porozumieniu, zawartym 16 października 2007 r., pomiędzy GLW a Głównym Inspektorem Transportu Drogowego.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Nadzór nad przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt gospodarskich w transporcie i uboju

Opis stanu faktycznego

1.1. Rejestr podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną („rejestr”), o którym mowa w art. 11 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt³, prowadzony był w wersji elektronicznej w pliku Excel, w którym przedstawiano informacje o poszczególnych rodzajach działalności objętych nadzorem. Zawierał on elementy wymienione w art. 11 ust. 2 tej ustawy, w tym: 1/ imię i nazwisko oraz adres podmiotu, 2/ weterynaryjny numer identyfikacyjny lub numer siedziby stada, 3/ rodzaj i zakres prowadzonej działalności gospodarczej, 4/ informacje o decyzji, o której mowa w art. 8 ust. 1 pkt 2 i 3, ust. 1a pkt 1 i 3, ust. 1b pkt 1 lit. a i pkt 2 lub ust. 3 powołanej ustawy oraz 5/ daty wpisu i wykreślenia z rejestru.

¹ Funkcję pełni od 1 lipca 2010 r.

² Dalej: GLW.

³ Dz. U. z 2014 r., poz. 1539, ze zm. Ustawa zwana dalej „uozz”.

Według stanu na koniec lat 2014-2015 i I półrocza 2016 r. w rejestrze figurowało kolejno:

- a) 24, 25 i 25 podmiotów prowadzących zarobkowy transport zwierząt lub transport zwierząt w związku z prowadzoną działalnością,
- b) 23, 22 i 22 podmioty prowadzące obrót zwierzętami⁴,
- c) trzy, dwa i dwa podmioty prowadzące miejsca gromadzenia zwierząt,
- d) jeden podmiot organizujący targi, wystawy, pokazy lub konkursy zwierząt.

Na terenie powiatu nie było podmiotów prowadzących miejsca lub stacje kwarantanny, miejsca odpoczynku lub przeładunku zwierząt albo miejsca wymiany wody przy transporcie zwierząt akwakultury. (dowód: akta kontroli str. 20-27)

W latach 2014-2016 (I półroczu) w rejestrze działalności nadzorowanej w zakresie:

- a) zarobkowego transportu zwierząt lub transportu zwierząt w związku z prowadzeniem innej działalności gospodarczej – wpisano dwa nowe podmioty i wykreślono osiem. Wydanie zezwoleń na prowadzenie działalności nowym podmiotom poprzedzono kontrolą środka transportu drogowego. Wszystkie spełniały wymagania do przewozu zwierząt – zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 1/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań oraz zmieniającego dyrektywę 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenie (WE) nr 1255/97⁵;
- b) obrotu zwierzętami – wpisano trzy i wykreślono sześć podmiotów. Dwa z trzech nowych podmiotów prowadziły działalność z wykorzystaniem obiektów budowlanych. Wydanie decyzji o zatwierdzeniu działalności poprzedzono kontrolą w tych obiektach. W jednym, w związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, przeprowadzono też rekontrolę wykonania zaleceń;
- c) miejsc gromadzenia zwierząt – wykreślono jeden podmiot;
- d) targów, wystaw, pokazów lub konkursów zwierząt – wykazany był jeden podmiot (nowych wpisów nie dokonywano). (dowód: akta kontroli str. 20-33)

Decyzje zezwalające na prowadzenie działalności wydawane były na wniosek złożony przez podmiot. W przypadku ww. pięciu podmiotów, które rozpoczęły działalność w latach 2014 - 2016 (I półroczu), tylko w dwóch przypadkach we wnioskach podano datę rozpoczęcia działalności. Szerzej przedstawiono to w sekcji *Uwagi dotyczące badanej działalności*. (dowód: akta kontroli str. 28-33)

W Inspektoracie, zgodnie z postanowieniami art. 20 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego⁶, prowadzono wykaz zakładów mięsnych zatwierdzonych zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 853/2004⁷ w tym m.in. rzeźni i zakładów zintegrowanych prowadzących ubój zwierząt kopytnych udomowionych. W latach 2014 - 2016 (I półroczu) na terenie powiatu były zarejestrowane cztery rzeźnie (żadnych nie wykreślono ani nie wpisano nowych). W tym okresie jeden zakład (Zakłady Mięsne Łuniewscy w Kostrach Śmiejkach) mógł prowadzić ubój koszerne na rynek europejski⁸. (dowód: akta kontroli str. 27-33)

1.2. W okresie objętym kontrolą Inspektorat, stosownie do postanowień art. 11 ust. 3 uozz oraz art. 22 ust. 1 uppz, przekazywał – za pośrednictwem Podlaskiego Wojewódzkiego Lekarza Weterynarii⁹ – do GLW informacje o rejestrach i wykazach oraz informacje o ujawnionych w nich zmianach stanu faktycznego lub prawnego. I tak do 10 dnia każdego miesiąca za miesiąc poprzedni przesyłano do WIW (w formie elektronicznej):

— rejestr podmiotów nadzorowanych z uwidocznionymi w nim zmianami¹⁰,

⁴ Z wyjątkiem obrotu prowadzonego w ramach działalności rolniczej w rozumieniu przepisów prawa działalności gospodarczej, pośrednictwa w tym obrocie lub skupu zwierząt.

⁵ Dz. Urz. UE L 3 z 05.01.2005, str.1. Dalej „rozporządzenie 1/2005”.

⁶ Dz. U. z 2014 r., poz. 1577 ze zm., zwana dalej „uppz”.

⁷ Rozporządzenie (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego (Dz. Urz. L 139 z 30.4.2004, s. 55)

⁸ Podczas kontroli NIK ubój koszerne nie był dokonywany.

⁹ Dalej „PWLW”.

¹⁰ Innym kolorem czcionki lub podkreśleniem.

- wykaz zezwoleń dla przewoźników wydanych zgodnie z art. 10 rozporządzenia 1/2005, w którym ujmowano: nazwę i adres podmiotu, numer identyfikacyjny przewoźnika, termin wygaśnięcia zezwolenia i numery rejestracyjne pojazdów,
- wykaz zatwierdzonych pośredników i zarejestrowanych pomieszczeń wykorzystywanych przez pośredników w ich działalności (dyrektywy 64/432/EWG i 91/68/EWG), w którym ujmowano weterynaryjny numer identyfikacyjny, datę zatwierdzenia, dane osoby bądź podmiotu wraz z adresem siedziby, dane dotyczące miejsca prowadzenia działalności, gatunki zwierząt oraz rodzaj i zakres prowadzonej działalności.

(dowód: akta kontroli str. 20-27, 34, 37-47)

Porównanie danych przekazanych przez Inspektorat 9 listopada 2016 r. z listą publikowaną na stronie internetowej GIW wg stanu na październik 2016 r. nie wykazało różnic.

(dowód: akta kontroli str. 34)

1.3. W okresie objętym kontrolą nie stwierdzono funkcjonowania podmiotów lub zakładów, które nie zgłosiły prowadzenia działalności nadzorowanej lub kontynuowały taką działalność wbrew wydanym decyzjom.

(dowód: akta kontroli str. 34)

1.4. Na tablicy ogłoszeń w budynku Inspektoratu zamieszczono: wzór „powiadomienia o zamiarze przeprowadzenia uboju trzody chlewnej w celu produkcji mięsa przeznaczonego na użytek własny”, wzór „powiadomienia o zamiarze przeprowadzenia uboju cieląt do szóstego miesiąca życia, owiec lub kóz w celu produkcji mięsa przeznaczonego na użytek własny”, informacje o obowiązkach nałożonych na producentów rolnych w zakresie uboju na użytek własny, informację biura prasowego Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o dopuszczeniu uboju świń na użytek własny w obszarze objętym ograniczeniami, tekst rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 21 października 2010 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji mięsa na użytek własny¹¹ oraz listę lekarzy wyznaczonych do badania mięsa przy uboju na użytek własny¹².

Zgłoszenia uboju zwierząt były dostarczane osobiście. Od sierpnia 2016 roku zgłoszenia uboju świń odnotowywano w rejestrze. Zamieszczano w nim dane rolnika, datę powiadomienia i dokonania uboju, informacje dotyczące przeprowadzonych badań przed i poubojowych oraz dane lekarza przeprowadzającego badania. Wszystkie zgłoszenia zamieszczone w rejestrze zostały dokonane z zachowaniem 24 godzinnego terminu. W okresie wcześniejszym takiego rejestru nie prowadzono. Zgłoszenia były gromadzone w wersji papierowej w Inspektoracie. Od sierpnia 2016 roku, w związku z wystąpieniem zagrożenia chorobą ASF (afrykańskiego pomoru świń), egzekwowano od urzędowych lekarzy weterynarii przeprowadzanie badań przed i poubojowych. Były one potwierdzane w zaświadczeniach z wykonania badania przekazywanych przez lekarzy do Inspektoratu. Dane z zaświadczeń wpisywano do prowadzonego rejestru zawiadomień o ubojach.

(dowód: akta kontroli str. 8, 35-36)

W latach 2014-2016 (I półroczu) do Inspektoratu wpłynęło 349 zgłoszeń o zamiarze dokonania gospodarskiego uboju zwierząt (cieląt, świń, owiec i kóz). Do PIW były także przekazywane z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Placówki Terenowej w Wysokiem Mazowieckiem (zwanej dalej „ARiMR” lub „Agencją”) informacje o uboju gospodarskim zwierząt – łącznie przekazano informacje o 248 takich ubojach. Z analizy danych zawartych w zgłoszeniach oraz zestawień o ubojach gospodarskich przekazanych z ARiMR wynika, że część ubojów, o których poinformowano Agencję, nie została zgłoszona do Inspektoratu:

- w 2014 roku 20 rolników nie zawiadomiło Inspektoratu o zamiarze dokonania uboju 18 cieląt i 13 owiec (z odpowiednio 36 i 19 zgłoszeń złożonych w ARiMR). Mandatem w wysokości 100 zł za niezgłoszenie uboju ukarany przez Inspektorat został jeden rolnik, a pięciu zwróciło się do PLW o odstąpienie od ukarania z powodu przeoczenia tego obowiązku. PLW uwzględnił złożone prośby. Żadnych działań nie podjęto w stosunku do 16 rolników, którzy nie zgłosili uboju;

¹¹ Dz. U. z 2016 r. poz. 885

¹² Którą zamieszczono też na stronie internetowej PIW.

- w 2015 roku zgłoszeń o zamiarze uboju do Inspektoratu nie złożyło 22 rolników (ubój 18 cieląt, dwóch świń, jednej owcy i dwóch kóz, z odpowiednio 49, 24, 18 i 4 zgłoszonych w ARiMR). Dwóch rolników za niezgłoszenie uboju zostało ukaranych mandatami w wysokości 100 i 200 zł, a wobec jednego, na jego wniosek, PLW odstąpił od ukarania. Żadnych działań nie podjęto wobec 19 rolników, którzy nie zgłosili uboju;
- w I połowie 2016 roku ubojów do Inspektoratu nie zgłosiło 12 rolników (ubój ośmiu cieląt, dziesięciu świń i jednej owcy z odpowiednio 29, 37 i 12 ubojów zgłoszonych w ARiMR). Czterech rolników zostało ukaranych mandatami w wysokości 100 i 200 zł, a wobec ośmiu nie podjęto żadnych działań. Sprawy te szerzej przedstawiono w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*. (dowód: akta kontroli str. 6-7)

W powyższym okresie inspektorzy PIW nie przeprowadzali kontroli spełnienia wymogów weterynaryjnych przy uboju gospodarskim, o których mowa w § 3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji mięsa przeznaczonego na użytek własny, co szerzej przedstawiono w sekcji *Uwagi dotyczące badanej działalności*. (dowód: akta kontroli str. 8, 9-10)

1.5. PLW, zgodnie z art. 19b ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej¹³, sporządzał roczne plany kontroli okresowych na lata 2014 - 2016. W poszczególnych latach zaplanowano:

- przeprowadzenie kontroli transportu zwierząt w dziewięciu miesiącach 2014 i 2015 roku oraz we wszystkich miesiącach 2016 roku (przy czym planowano przeprowadzenie kontroli podmiotów i środków transportu zwierząt w poszczególnych miesiącach, bez wskazywania liczby kontroli i skontrolowanych podmiotów),
- przeprowadzenie kontroli w 11 miesiącach 2014 i 2015 roku i w dziewięciu miesiącach 2016 roku w podmiotach zajmujących się obrotem zwierzętami¹⁴ (przy czym planowano przeprowadzenie kontroli w poszczególnych miesiącach, bez wskazywania liczby jednostek),
- przeprowadzenie kontroli w trzech miesiącach 2014 i 2015 roku oraz w dwóch miesiącach 2016 roku trzech funkcjonujących w powiecie miejsc gromadzenia zwierząt (planowano przeprowadzenie kontroli w poszczególnych miesiącach, bez wskazywania liczby jednostek),
- kontrolę czterech podmiotów prowadzących ubój zwierząt, tj. wszystkich zarejestrowanych na terenie powiatu rzeźni – zgodnie z instrukcją GLW z 28.03.2013 r.¹⁵ (wymagającą badania co najmniej 20% rzeźni). Każdy podmiot zaplanowano skontrolować co najmniej siedem razy, w tym: w rzeźniach bydła (trzy podmioty) zaplanowano po jednej kontroli okresowej w każdym roku, a w ubojni świń dwie kontrole okresowe, po dwie kontrole w roku w każdej jednostce obejmujące dobrostan zwierząt oraz przeprowadzenie innych kontroli tematycznych. Dobrostan zwierząt, w zależności od wystąpienia takiej potrzeby, był sprawdzany także podczas kontroli okresowych oraz pozostałych kontroli. (dowód: akta kontroli str. 48-61)

1.6. W okresie objętym kontrolą Inspektorat przeprowadził:

- w zaplanowanych miesiącach: [1] w 2014 roku siedem kontroli podmiotów prowadzących działalność w zakresie przewozu zwierząt (z zarejestrowanych 25 podmiotów) oraz 46 kontroli środków transportu do ośmiu godzin i cztery powyżej ośmiu godzin, [2] w 2015 roku pięć kontroli podmiotów (z 24 zarejestrowanych) oraz 11 kontroli środków transportu do ośmiu godzin i sześć powyżej ośmiu godzin oraz [3] w I półroczu 2016 cztery kontrole podmiotów (z 23 zarejestrowanych)¹⁶, 31 kontroli środków transportu do ośmiu godzin¹⁷ i cztery powyżej ośmiu godzin¹⁸,

¹³ Dz. U. z 2016 r. poz. 1077.

¹⁴ Obrotem zwierzętami zajmowały się 22 podmioty.

¹⁵ Nr GIWz.420-34/13 w sprawie postępowania przy przeprowadzaniu kontroli w rzeźniach pod względem dobrostanu zwierząt oraz raportowania o przeprowadzonych w tym zakresie kontrolach, zwana dalej „instrukcją GLW z 28.03.2013 r.”

¹⁶ Do 7 grudnia 2016 roku skontrolowano łącznie 7 podmiotów.

¹⁷ Do 7 grudnia 2016 roku skontrolowano łącznie 45 środków transportu do ośmiu godzin.

¹⁸ Do 7 grudnia 2016 roku skontrolowano łącznie sześć środków transportu powyżej ośmiu godzin.

- w 2014 roku 25 kontroli w 22 podmiotach prowadzących obrót zwierzętami, pośrednictwo w obrocie lub skup zwierząt, w 2015 roku 22 kontrole w 22 podmiotach (oraz 33 przeprowadzone przez urzędowych lekarzy weterynarii) – kontrole objęły również dobrostan zwierząt,
- w 2014 roku i w 2015 roku po trzy kontrole w trzech podmiotach prowadzących miejsca gromadzenia zwierząt i w I półroczu 2016 roku jedną kontrolę,
- we wszystkich czterech rzeźniach w 2014 i 2015 roku po dwie kontrole obejmujące dobrostan zwierząt, a w I półroczu 2016 roku trzy kontrole.

(dowód: akta kontroli str. 62-74, 145-162)

Z rocznych sprawozdań dotyczących niedyskryminacyjnych kontroli przeprowadzonych na podstawie rozporządzenia 1/2005 wynika, iż w latach 2014 - 2015:

a) Liczba przeprowadzonych kontroli, którymi objęto również środek transportu (w tym pojazdy do 3,5 t) oraz dokumentację dotyczącą przewozu wyniosła:

- w miejscu wyjazdu (gospodarstwo, miejsce gromadzenia) – w 2014 roku 299, w tym 13 bydła, 283 koniowatych i trzy pozostałych gatunków, a w 2015 roku 339, w tym 336 koniowatych i trzy pozostałych gatunków,
- w rzeźni (miejsce przeznaczenia) – w 2014 roku 8.834 i w 2015 roku 8.820 kontroli bydła,
- w gospodarstwie (miejsce przeznaczenia) – w 2014 roku 88, w tym 59 bydła, 27 świń i dwie pozostałych gatunków i w 2015 roku 103, w tym 67 bydła, 35 świń i jedna innych gatunków,
- w obrocie krajowym (targi, punkty skupu, pokazy, wystawy, konkursy) – w 2014 roku 415, w tym 404 bydła, cztery owiec i kóz, sześć koniowatych i jedna drobiu i w 2015 roku 23, w tym 12 bydła i 11 koniowatych,
- w punktach kontroli oraz w miejscach transferowych kontroli nie prowadzono.

b) Liczba objętych kontrolą zwierząt wyniosła:

- w miejscu wyjazdu (gospodarstwo, miejsce gromadzenia) – w 2014 roku 6.080 sztuk (w tym 405 bydła, 5.646 koniowatych i 29 pozostałych gatunków) i w 2015 roku 6.547 sztuk (6.515 koniowatych i 32 szt. pozostałych gatunków),
- w rzeźni (miejsce przeznaczenia) – w 2014 roku 74.106 i w 2015 roku 82.059 sztuk bydła,
- w gospodarstwie (miejsce przeznaczenia) – 12.268 w 2014 roku (w tym 1.119 sztuk bydła, 11.020 świń i 129 pozostałych gatunków) i 13.805 w 2015 roku (1.237 sztuk bydła, 12.568 świń i 80 sztuk pozostałych gatunków),
- w obrocie krajowym (targi, punkty skupu, pokazy, wystawy, konkursy) – 1.172 sztuki w 2014 roku (w tym 1.143 sztuk bydła, 20 owiec i kóz, sześć koniowatych i trzy drobiu) i 155 w 2015 roku (w tym 119 sztuk bydła, 25 owiec i kóz i 11 koniowatych),
- w punktach kontroli oraz w miejscach transferowych – nie prowadzono kontroli.

(dowód: akta kontroli str. 75-84)

1.7. W latach 2014-2015 i w I półroczu 2016 roku Inspektorat nie przeprowadzał kontroli doraźnych obejmujących dobrostan zwierząt. (dowód: akta kontroli str. 85-86)

1.8. Podczas kontroli prowadzonych w podmiotach zajmujących się transportem i obrotem zwierząt, prowadzeniem miejsc gromadzenia oraz w rzeźniach nie stwierdzono nieprawidłowości świadczących o naruszeniu dobrostanu zwierząt. Spośród 87 przeprowadzonych w latach 2014-2016 (I półroczu) kontroli i rekontroli w tych podmiotach, w 14 przypadkach (w rzeźniach i podmiocie prowadzącym transport zwierząt) stwierdzono nieprawidłowości polegające m.in. na:

- nieodpowiednim stanie technicznym pomieszczeń w rzeźniach (uszkodzone posadzki i ościeżnice drzwi, uszkodzenie konstrukcji kojców w magazynie żywca),
- niespełnianiu wymagań technicznych w dwóch środkach transportu należących do jednego podmiotu (w jednym pojeździe ostre wystające elementy skorodowanej

naczepy oraz urządzeń załadunkowych i uszkodzony mechanizm podnoszący górną pokład naczepy, zaś w drugim – niewłaściwa konstrukcja przegród działowych w naczepie).
(dowód: akta kontroli str. 11-15, 69-74, 85-86)

Przeprowadzone oględziny prawidłowości stosowania procedur kontrolnych przez PIW wykazały, że podczas kontroli weterynaryjnej inspektorzy wykonali wszystkie przewidziane przepisami czynności, które udokumentowano na obowiązujących wzorach protokołów kontroli i list kontrolnych SPIWET:

a) Podczas kontroli transportu 23 świń z gospodarstwa do ubojni (transport trwający do ośmiu godzin) Inspekcja zbadała:

- pojazd przed wypuszczeniem na teren gospodarstwa – sprawdzono dokumenty kierowcy wymagane w przypadku transportu zwierząt (tj. kopię ważnego zezwolenia dla przewoźnika TYP 1, licencję kierowcy/konwojenta, świadectwo zdrowia, dokumentację dezynfekcji środka transportu), czystość i zdezynfekowanie pojazdu oraz czy nadaje się on do transportu zwierząt, tj. spełnianie przez środek transportu wymaganych warunków technicznych do ich przewozu (posiadanie: konstrukcji zapewniającej bezpieczeństwo zwierząt i chroniącej je przed niekorzystnymi warunkami meteorologicznymi, oświetlenia wystarczającego do kontroli i opieki nad zwierzętami oraz odpowiedniej wentylacji, antypoślizgowej powierzchni podłogowej zapobiegającej przedostawaniu się moczu i odchodów, odpowiedniego wyposażenia do załadunku i rozładunku oraz widocznego oznakowania wskazującego na obecność zwierząt),
- zwierzęta przed rozpoczęciem załadunku – lekarz zbadał stan zwierząt oceniając ich zdolność do transportu, w tym zmierzył temperaturę u części zwierząt, przeprowadził rozmowę z właścicielem zwierząt o ich stanie oraz sprawdził dokument tzw. „łańcucha pokarmowego”;
- załadunek zwierząt – pod nadzorem lekarza weterynarii zwierzęta zapędzono do samochodu (bez użycia poganiaczy elektrycznych – zwierzęta kierowano na rampę plastikową zastawką); w momencie przeprowadzania przez rampę kierowca znakował każde zwierzę tatuownicą (oznaczając numer siedziby stada);
- w rzeźni kontrolę weterynaryjną lekarz rozpoczął od sprawdzenia dokumentacji – środka transportu oraz przewożonych zwierząt, a następnie zezwolił na ich rozładunek (który odbywał się także bez stosowania elektrycznych poganiaczy). Nieprawidłowości nie stwierdzono.

b) Podczas oględzin w rzeźni prowadzącej ubój bydła stwierdzono, że:

- w zakładzie opracowano standardowe procedury operacyjne dotyczące: przyjęcia transportu zwierząt, obchodzenia się ze zwierzętami i opieki nad nimi, unieruchamiania zwierząt, pętania lub podwieszania żywych zwierząt, ogłuszania i wykrawiania zwierząt,
- w zakładzie zatrudniony był pracownik ds. dobrostanu zwierząt (do którego obowiązków należało m.in. prowadzenie rejestru działań podjętych w celu poprawy dobrostanu zwierząt w rzeźni i kontrola stanu zwierząt przyjmowanych do rzeźni),
- rozładunek zwierząt ze środka transportu odbywał się przy zastosowaniu pomostu wyposażonego w ściany boczne zapobiegające wypadnięciu zwierząt oraz rampy wyładunkowej o nachyleniu zapobiegającym płoszeniu, drażnieniu i upadkom zwierząt; w magazynie żywca zwierzęta przebywały w pojedynczych boksach;
- podczas przemieszczania zwierząt do magazynu żywca i miejsca uboju nie używano przyrządów emitujących impulsy elektryczne,
- uboju zwierząt dokonywano na stanowisku wyposażonym w przyrząd do unieruchamiania i narzędzia do prawidłowego uśmiercania, w tym w rezerwowe urządzenie do ogłuszania,
- stały nadzór nad kolejnymi fazami prowadzonego uboju sprawowało trzech urzędowych lekarzy weterynarii (w tym jeden w magazynie żywca). Nieprawidłowości nie stwierdzono.
(dowód: akta kontroli str. 87-129, 163-168)

1.9. PLW skutecznie egzekwował wykonanie zaleceń pokontrolnych oraz decyzji nakazujących usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości w objętych nadzorem weterynaryjnym podmiotach zajmujących się obrotem zwierząt, transportem, prowadzeniem miejsc gromadzenia zwierząt oraz w rzeźniach i ubojniach. Żadna z nieprawidłowości nie dotyczyła naruszenia dobrostanu zwierząt. W celu usunięcia wykazanych w 14 kontrolach nieprawidłowości (w rzeźniach i u jednego przewoźnika)¹⁹ PLW wydał pięć decyzji administracyjnych oraz przedstawiał zalecenia pokontrolne. Podczas kontroli w rzeźniach wydano m.in. decyzję dotyczącą usunięcia nieprawidłowości związanych ze złym stanem technicznym pomieszczeń. Wydawane zalecenia pokontrolne dotyczyły głównie poprawy stanu technicznego pomieszczeń (usunięcia rdzy, ubytków posadzek). Wszystkie wydane decyzje oraz zalecenia wykonano w wyznaczonym terminie, co zostało zweryfikowane podczas przeprowadzonych rekontroli. W zakresie transportu zwierząt, decyzją odmówiono wydania zezwolenia na transport zwierząt trwający do ośmiu godzin z powodu złego stanu technicznego środków transportu.

Żadna z wydanych przez PLW decyzji administracyjnych związanych z ubojem i transportem zwierząt nie została skierowana na drogę odwołania do Wojewódzkiego Lekarza Weterynarii. Nie wniesiono też skarg na te decyzje do sądu administracyjnego.

(dowód: akta kontroli str. 11-15)

1.10. W latach 2014-2016 (I półroczu) PLW nie kierował do organów ścigania zawiadomień dotyczących nieprawidłowości w transporcie i uboju zwierząt gospodarskich.

(dowód: akta kontroli str. 7)

W okresie objętym kontrolą PLW nałożył dwie kary pieniężne w wysokości po 500 zł²⁰ za ubój gospodarczy jałówki i byczka w wieku powyżej sześciu miesięcy dokonany z naruszeniem art. 17 ust. 1a ustawy z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego²¹. Ponadto w latach 2014-2016 (I półroczu), inspektorzy weterynarii – w związku z naruszeniem art. 118 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń²² – nałożyli odpowiednio jeden, dwa i pięć mandatów karnych w wysokości od 100 zł do 200 zł za ubój gospodarczy ciałat bez powiadomienia o tym fakcie PLW.

(dowód: akta kontroli str. 7)

1.11. W PIW prawidłowo sporządzono i przekazano do PWLW sprawozdania z nadzoru weterynaryjnego RRW-3 i RRW-5 za lata 2014-2015. Dane ujęte w sprawozdaniach:

a) RRW-3, dotyczące działu 1D pkt 17-22 i 44-45 były zgodne z danymi zawartymi w prowadzonym rejestrze podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną nadzorowanych, rejestrze zezwoleń wydanych przewoźnikom zwierząt, rejestrze środków transportu zatwierdzonych do transportu zwierząt powyżej ośmiu godzin oraz ustaleniami w protokołach kontroli z zakresu nadzoru weterynaryjnego. I tak, w analizowanym okresie zarejestrowano i wykazano odpowiednio:

- po 22 podmioty zajmujące się obrotem zwierzętami w trakcie roku oraz po 20 podmiotów na koniec tych lat (wszystkie podmioty w każdym roku objęto kontrolą weterynaryjną²³),
- po trzy miejsca gromadzenia zwierząt w trakcie roku oraz kolejno trzy i dwa takie miejsca na koniec lat 2014-2015 (poddane jednej kontroli w każdym roku),
- po jednej wystawie zwierząt gospodarskich organizowanej corocznie w czerwcu w Szepietowie,
- 28 i 25 podmiotów zajmujących się zarobkowym przewozem zwierząt odpowiednio w trakcie i na koniec 2014 roku oraz 24 i 23 takie podmioty w 2015 roku (przy czym kontrolą weterynaryjną objęto siedem podmiotów w 2014 roku i trzy w 2015 roku),
- pięć i siedem oraz cztery i sześć środków transportu zatwierdzonych do przewozu powyżej ośmiu godzin kolejno w trakcie roku i na koniec lat 2014 - 2015 (skontrolowano odpowiednio trzy i cztery podmioty),

¹⁹ Z 87 kontroli przeprowadzonych w latach 2014-2016 (I półroczu).

²⁰ Odpowiednio 24 czerwca 2014 r. i 27 stycznia 2015 roku.

²¹ Dz. U. z 2014 r. poz. 1577 ze zm.

²² Dz. U. z 2015 r. poz. 1094, ze zm.

²³ W latach 2014-2015 przeprowadzono odpowiednio 25 i 55 kontroli.

– na terenie powiatu nie było miejsc odpoczynku (punktów kontroli) zwierząt, miejsc przeładunku zwierząt ani stacji lub miejsc kwarantanny.

- b) RRW-5 (sekcja I) dotyczące liczby podmiotów prowadzących ubój zwierząt gospodarskich kopytnych zakwalifikowanych do handlu (po cztery) oraz liczby podmiotów objętych kontrolą weterynaryjną (po cztery), były zgodne z prowadzonym rejestrem zakładów mięsnych zatwierdzonych zgodnie z rozporządzeniem (WE) Nr 853/2004 oraz protokołami kontroli tych podmiotów (każdy podmiot był kontrolowany w trakcie roku od pięciu do 16 razy). Na terenie powiatu nie funkcjonowały ubojnie drobiu lub zajęczaków. (dowód: akta kontroli str. 62-67, 130-137)

1.12. W latach 2014-2016 (I półroczu) PLW nie przeprowadzał wspólnych kontroli z Inspekcją Transportu Drogowego. Nie prowadzono też wymiany informacji istotnych dla wykonywania zadań obu instytucji lub dla zapewnienia bezpieczeństwa w transporcie drogowym. Sprawę tę przedstawiono szerzej w sekcji *Uwagi dotyczące badanej działalności*. (dowód: akta kontroli str. 138-140)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na niepodjęciu przez PLW żadnych działań (jak np. pouczenie bądź ukaranie mandatem lub karą pieniężną) w stosunku do 43 rolników, którzy w latach 2014-2016 (I półroczu) nie poinformowali go o przeprowadzeniu uboju, wbrew postanowieniom § 4 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji mięsa przeznaczonego na użytek własny. Rolnicy ci nie zgłosili informacji o 73 spośród 422 ubojów, o których miał wiedzę PLW²⁴.

PLW wyjaśnił, że niepodjęcie takich działań „wynikało z przyjętej przeze mnie zasady, że podejmuję działania dyscyplinujące – polegające na wszczęciu postępowania mandatowego – wobec osób, które minimum dwukrotnie dopuściły się tego wykroczenia i nie zwróciły się do mnie z uzasadnioną prośbą o odstąpienie od ukarania. Jednocześnie nadmieniam, że istotnym czynnikiem w sprawowaniu tego nadzoru, jest potrzeba budowania jak najlepszej współpracy pomiędzy Inspektorem, a producentami rolnymi, która niejednokrotnie wyklucza rygorystyczne stosowanie przepisów prawa w przypadkach zdarzeń o niskiej szkodliwości w zakresie skuteczności prowadzonego nadzoru weterynaryjnego”.

Inspekcja Weterynaryjna, w ramach powierzonego art 34a ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt²⁵ nadzoru nad przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt, powinna reagować na przypadki niewywiązywania się z obowiązków przez dokonujących uboju posiadaczy zwierząt. (dowód: akta kontroli str. 6-10, 16-19)

Przy założeniu, że za niezgłoszenie uboju gospodarskiego na rolników nakładano mandaty i kary pieniężne w wysokości co najmniej 100 zł (zagadnienie to opisano w punkcie 1.10 wystąpienia pokontrolnego), w przypadku nałożenia kar w najniższej wysokości (100 zł) we wszystkich opisanych wyżej przypadkach, ich łączna wysokość powinna wynieść nie mniej niż 4.300 zł. (dowód: akta kontroli str. 6-7)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że:

1. W Inspektoracie nie egzekwowano wymagań formalnych dotyczących wniosków podmiotów o objęcie nadzorem weterynaryjnym prowadzonej przez nie działalności. W trzech wnioskach o wydanie zezwolenia na prowadzenie działalności (jeden podmiot w zakresie transportu zwierząt i dwa zajmujące się obrotem zwierzętami) rozpatrzonych przez Inspektorat w latach 2014-2016 (I półroczu) wnioskodawcy nie podali daty rozpoczęcia działalności, pomimo wynikającego z art. 5 ust. 3 pkt 3 uoizz obowiązku określenia czasu prowadzenia działalności. Ponadto jeden podmiot zajmujący się obrotem zwierzętami w złożonym wniosku wskazał, że rozpoczęcie działalności nastąpi już następnego dnia po złożeniu wniosku, podczas gdy z dyspozycji art. 5 ust. 2 uoizz wynika, że wniosek powinien być złożony co najmniej na 30 dni przed rozpoczęciem działalności. Decyzja o zatwierdzeniu działalności została w tym przypadku wydana już

²⁴ Na podstawie danych otrzymanych bezpośrednio od rolników i pozyskanych z ARIMR.

²⁵ Dz. U. z 2013 r. poz. 856, ze zm.

następnego dnia po złożeniu wniosku, tj. we wskazanym we wniosku dniu rozpoczęcia działalności.

Z wyjaśnień złożonych przez PLW wynika, że w wnioski niezawierające daty rozpoczęcia działalności zostały rozpatrzone w celu nieutrudniania prowadzenia podmiotom działalności gospodarczej. Natomiast w przypadku decyzji wydanej następnego dnia po złożeniu wniosku odstąpiono od wymogu złożenia wniosku na 30 dni przed planowanym rozpoczęciem działalności, ponieważ podmiot prowadził objęty nadzorem weterynaryjnym punkt gromadzenia zwierząt i wystąpił o zmianę zakresu działalności na obrót zwierzętami rzeźnymi pochodzenia krajowego.

W żadnym z przedstawionych przypadków wskazane braki nie skutkowały niedopełnieniem przez Inspektorat wymaganych działań (np. przeprowadzeniem kontroli) związanych z objęciem podmiotu nadzorem weterynaryjnym.

(dowód: akta kontroli str. 28-33)

2. W latach 2014-2016 (I półroczu) PLW nie weryfikował wymagań weterynaryjnych przy ubojach dokonywanych na terenie gospodarstwa, o których mowa w § 3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 października 2010 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji mięsa przeznaczonego na użytek własny.

PLW wyjaśnił, że wynikało to z dużej liczby realizowanych przez Inspektorat innych terminowych i obowiązkowych zadań dotyczących nadzoru weterynaryjnego oraz że „(...) zagadnienia związane z ochroną zwierząt podczas uboju na potrzeby własne (...) reguluje rozporządzenie 1099/2009 z dnia 24 września 2009 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania²⁶. W oparciu o zapis art. 21 ust. 1 lit. a, b, c cytowanego rozporządzenia, państwa członkowskie powinny wyznaczyć odpowiedni organ, odpowiedzialny za: zapewnienie dostępu do szkoleń, przyznawanie świadectw kwalifikacji, potwierdzających zdanie niezależnego egzaminu końcowego (...). PLW w obecnym stanie prawnym praktycznie nie ma możliwości przeprowadzenia weryfikacji poziomu kwalifikacji osób przeprowadzających ubój zwierząt na użytek własny. Ustawodawca nie określił, w jaki sposób wymagany poziom kwalifikacji powinien być udokumentowany/potwierdzony. Rozporządzenie 1099/2009 nie przewiduje świadectw kwalifikacji w przypadku osób przeprowadzających ubój na własne potrzeby w gospodarstwie, mówiąc jedynie o odpowiednim poziomie kwalifikacji – zapis art. 10 odnoszący się wprost do art. 7 ust. 1. Dodatkowo ustawodawca nie ustalił wykazu kwalifikacji uznawanych za równoważne świadectwu kwalifikacji. Ponadto nie jest jasne, czy w przypadku uboju zwierząt gospodarskich, przeprowadzanego na potrzeby własne przez upoważnioną osobę, poziom kwalifikacji takiej osoby, zgodnie z normą art. 10 rozporządzenia 1099/2009, powinien być tożsamy z poziomem kwalifikacji wymagany w stosunku do osób zajmujących się zawodowym ubojem zwierząt w rzeźni. (...)”. Wskazał też, że rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 września 2004 r. w sprawie kwalifikacji osób uprawnionych do zawodowego uboju oraz warunków i metod uboju i uśmiercania zwierząt²⁷, które zgodnie z opinią GLW do czasu transpozycji rozporządzenia 1099/2009 do polskiego porządku prawnego pozostaje obowiązujące²⁸, reguluje wyłącznie kwestie związane z ubojem zawodowym.

(dowód: akta kontroli str. 8-10, 16-19)

3. W Inspektoracie praktycznie nie realizowano porozumienia o współdziałaniu Inspekcji Weterynaryjnej i Inspekcji Transportu Drogowego, chociaż zaplanowano w nim organizowanie i prowadzenie na szczeblu terenowym wspólnych przedsięwzięć służących przeciwdziałaniu i zwalczaniu naruszeń prawa oraz sprawowanie nadzoru nad zasadami i warunkami transportu, w tym prowadzenie wspólnych kontroli, zarówno planowych jak i doraźnych.

²⁶ Rozporządzenie Rady (WE), zwane dalej: rozporządzeniem 1099/2009 (Dz. U. UE L 303 z dnia 18 listopada 2009 r. str. 1)

²⁷ Dz. U. z 2004 r. Nr 205, poz. 2102 ze zm.

²⁸ O ile nie jest sprzeczne z rozporządzeniem 1099/2009.

PLW wyjaśnił, że nie było bezpośredniej potrzeby takich działań oraz że „W przypadkach wymagających doraźnej pomocy służb mundurowych, PLW posługuje się wsparciem funkcjonariuszy Policji z Komendy Powiatowej w Wysokiem Mazowieckiem (szybsza i sprawniejsza możliwość przeprowadzenia ewentualnych działań)”. Natomiast z pomocy Inspekcji Transportu Drogowego skorzystano raz w 2014 roku przy odczycie tachografu pojazdu przewożącego wcześniej zwierzęta.

(dowód: akta kontroli str. 138-140)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonej nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w badanym zakresie. PLW poprzez regularne kontrole podmiotów zajmujących się przewozem, obrotem i ubojem zwierząt rzetelnie sprawował nadzór nad przestrzeganiem ochrony zwierząt w trakcie załadunku i rozładunku oraz w rzeźniach. Prawidłowo wywiązywał się też z obowiązku prowadzenia rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną oraz terminowego przekazywania do GLW informacji o tych podmiotach i sprawozdań z nadzoru weterynaryjnego. Nie podjęto jednak działań w stosunku do rolników, którzy nie wywiązali się z obowiązku dokonania zgłoszeń do Inspektoratu prowadzonych ubojów gospodarskich.

2. Działania podejmowane w związku z sygnałami o nieprawidłowościach

Opis stanu faktycznego

2.1. W latach 2014-2016 (do 30 listopada) do PIW nie wpłynęły skargi, wnioski lub petycje dotyczące dobrostanu zwierząt w transporcie i uboju. (dowód: akta kontroli str. 141)

2.2. W okresie objętym kontrolą PLW nie współpracował z samorządem lekarsko-weterynaryjnym oraz organizacjami społecznymi w zakresie sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt, o której mowa w art. 3 ustawy o ochronie zwierząt, a w szczególności odnoszących się do dobrostanu zwierząt w transporcie i uboju. PLW wyjaśnił, że dotychczasowe niepodjęcie współpracy z samorządem lekarsko-weterynaryjnym oraz organizacjami społecznymi w ww. zakresie wynikało z braku takiej potrzeby, gdyż do PIW nie wpływały petycje lub zgłoszenia, których załatwienie wymagałoby podjęcia takiej współpracy. (dowód: akta kontroli str. 138, 141-144)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Wobec niewystąpienia sytuacji wymagających podjęcia przez Inspektorat działań w celu poprawy dobrostanu zwierząt Najwyższa Izba Kontroli odstępuje od dokonania oceny w przedstawionym wyżej zakresie.

IV. Wniosek

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²⁹, wnosi o podejmowanie przewidzianych przepisami działań dyscyplinujących wobec rolników niewywiązujących się z obowiązku zgłaszania do PLW uboju na potrzeby własne.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden kierownikowi jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku

²⁹ Dz. U. z 2015 r., poz. 1096 ze zm. Ustawa zwana dalej „ustawą o NIK”.

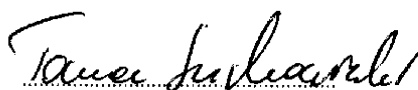
Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

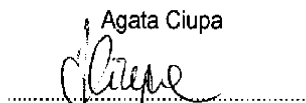
W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, dnia 5 stycznia 2017 roku.

Kontroler
Tomasz Suchowierski
główny specjalista kontroli państwowej

podpis

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
z up. WICEDYREKTOR
Agata Ciupa

podpis

